

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1924 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t om beredande av ökad möjlighet för upplåtande av ecklesiastik jord till smärre jordbruk och egna hem.
(2:a avd.)

I två likalydande till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nr 131 i första kammaren av herr *Ekman, Carl Gustaf m. fl.* samt nr 281 i andra kammaren av herr *Hamilton m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag skyndsammast framläggas för riksdagen i fråga om beredande av större möjligheter för upplåtande av ecklesiastik jord till smärre jordbruk och egna hem.

Såsom motivering till denna hemställan åberopa motionärerna vad de i ämnet anfört uti samtidigt avlämnade likalydande motioner, resp. nr 130 i första kammaren och nr 280 i andra kammaren; och tillåter sig jämväl utskottet härutinnan hänvisa till sistnämnda motioner.

Beträffande den möjlighet, som redan nu föreligger, till utbyte eller försäljning av ecklesiastik jord stadgas uti § 62 av nu gällande ecklesiastik boställsordning följande:

»Är prästgård med hänsyn till boställshavarens tjänsteverksamhet olämpligt belägen, eller kan eljest på grund av särskilda omständigheter boställe eller del därav ej för sitt ändamål bibehållas utan synnerlig olägenhet eller mot skälig avgift utarrenderas, må boställe eller del, varom nu är sagt, efter Konungens beprövande utbytas mot annan fastighet eller ock försälas. Lag samma vare, där löneboställe eller del därav till följd av belägenhet i eller invid stad eller stadsliknande samhälle kan med synnerlig fördel styckas till tomter.

Giver Konungen tillstånd till utbyte eller försäljning, ankomme ock på Konungens prövning, huruvida i anseende därtill, att boställets avkomst, helt eller delvis, ingått till kyrkofonden, för detsamma betingad mellanavgift eller köpeskilling eller någon del därav skall överlämnas till nämnda fond.»

Detta stadgande har emellertid blivit tämligen betydelselöst, alldenstund försäljning av ecklesiastik jord i sagda ordning endast i ringa omfattning kommit till stånd.

Såsom jämväl motionärerna erinrat, har frågan om beredande av *utvidgade* möjligheter för upplåtande av ecklesiastik jord till smärre jordbruk och egna hem under de senaste åren tillvunnit sig allt större uppmärksamhet. I berörda avseende torde få erinras om följande.

I skrivelse den 27 maj 1915 (nr 205) har riksdagen i anledning av väckt *Bihang till riksdagens protokoll 1924. 10 saml. 11 häft. (Nr 23—24.)* 1

motion anhållit om utredning, i vilka fall och under vilka villkor torpare och lägenhetsinnehavare å ecklesiastika boställen må i vidare mån än nu är medgivet beredas möjlighet att förvärva av dem brukade jordområden. Motiveringen härtill återfinnes i lagutskottets utlåtande (nr 49) över samma motion. Nämda riksdagsskrivelse överlämnades av Kungl. Maj:t till kronolägenhetskommissionen, som i betänkande den 11 november 1920

dels föreslog, att i 62 § av den ecklesiastika boställsordningen måtte intagas följande bestämmelse:

»Har lägenhet å löneboställe så bebyggts, att därå den 1 januari 1919 fanns och fortfarande finnes för stadigvarande behov avsedd nöjaktig bostad för lägenhetens innehavare och hans familj, och belöper av det värde, lägenheten med därå befintliga byggnader äger, minst en fjärdedel å lägenhetsinnehavaren tillhöriga byggnader, vare lägenhetsinnehavaren berättigad att inlösa det till lägenheten hörande område, så vitt Konungen prövar det kunna ske utan olägenhet för lönebostället eller därintill belägen prästgård.»

dels ock avgav förslag till lag om upplåtelse under besittningsrätt för obegränsad tid av jord hörande till ecklesiastika boställen av följande lydelse:

»Utan hinder av vad i ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 eller eljest i lag eller författning är stadgat om utarrendering av jord, hörande till ecklesiastika boställen, må dylik jord i den omfattning Konungen förordnar upplåtas i enlighet med lagen om besittningsrätt för obegränsad tid till kronojord och annan publik jord.

Erforderliga bestämmelser om tillsyn å sådan till ecklesiastikt boställe hörande jord, som upplåtits på sätt nyss nämnts, meddelar Konungen.»

Därjämte hemställdes om av förslagen betingade ändringar i kyrkofondlagen och lagen om reglering av prästerskapets avlöning.

Nyssenämnda förslag hava emellertid icke ännu föranlett till någon lagstiftning i ämnet. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra, att i två vid innevarande riksdag väckta till lagutskott hänvisade likalydande motioner (I: 95 och II: 176) i anknytning till kronolägenhetskommissionens berörda förslag framställning gjorts i fråga om lagstiftning rörande upplåtelse med åborätt av jord utav krono- och ecklesiastik natur.

Frågan om ecklesiastik jords styckning och försäljning upptogs vid 1920 års riksdag uti tre särskilda motioner, vilka för förberedande behandling hänvisades till tillfälliga utskott. I anledning av dessa motioner, över vilka kyrkofondskommittén avgav yttrande, anhöll riksdagen i skrivelse (nr 179), att Kungl. Maj:t måtte genom kyrkofondskommittén eller eljest på sätt som befunnnes lämpligast föranstalta om utredning, i vad mån den ecklesiastika jorden inom riket kunde i vidsträcktare omfattning, än vad som för närvarande vore författningsenligt möjligt, styckas och upplåtas i och för nybildning av mindre men självständiga jordbruk, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga resultatet av en sådan utredning jämte förslag till av utredningen betingade ändringar i den ecklesiastika boställsordningen och andra författningar. Såsom motivering till denna framställning anfördes, bland annat, följande.

»Riksdagen anser för sin del, att det spörsmål, som motionärerna framfört, är i hög grad behjärtansvärt och bör bliva föremål för en allsidig utredning. I likhet med motionärerna vill riksdagen uttala som sin åsikt, att vida kraftigare åtgärder än hittills böra från statens sida vidtagas för att bereda tillgång på jord för egnahemsändamål, och att därvid först och främst krono- och publik jord bör komma ifråga. Vidare synes det riksdagen uppenbart, att de förhållanden, som uppstått på grund av stadgandet i 1910 års ecklesiastika boställsordning rörande arrendatorers nybyggnadsskyldighet, äro av sådan art, att något måste göras för att dessa boställen, enligt kyrkofondskommitténs utlåtande uppgående till flera hundra, som på grund av bestämmelserna i lagen nu ej kunnat utarrenderas, på annat sätt må disponeras.

Riksdagen vill särskilt betona, att alla de synpunkter, som kyrkofondskommittén i sitt utlåtande framhållit i fråga om de ändamål, de ecklesiastika boställenas avkastning måste anses tjäna, vid en eventuell utredning må tagas i betraktande.

Likaså vill riksdagen uttala, att i fråga om sådana löneboställen, där församlingarnas äganderätt tydligen kan påvisas, hänsyn måste tagas till de anspråk och önskemål dessa kunna förebbringa. Ävenledes bör all varsamhet tillämpas i fråga särskilt om sådana till prästerskapets bostäder ej disponerade boställen, där värdefulla skogsmarker genom styckning och försäljning skulle komma att fördärvas.

Då riksdagen sålunda för sin del anser bifall till en utredning i ämnet påkallad, sker det med uttalande av den bestämda uppfattningen, att en eventuell lagstiftning i av motionärerna angiven riktning i första hand måste avse sådan ecklesiastisk jord, som i avseende på läge och andra omständigheter kan anses lämplig och som på grund av byggnadernas beskaffenhet är svår att utarrendera, samt att ur skogsvårdssynpunkt det allmännas intresse beaktas.»

Över 1920 års riksdags nu omförmälda skrivelse anbefallde Kungl. Maj:t sakkunniga för revision av förordningen angående utarrendering av prästerskapets löneboställen att i samråd med kyrkofondskommittén avgiva utlåtande. I det utlåtande, som i anledning härav den 28 februari 1923 av de sakkunniga avgavs, yttrade de allenast, att ifrågavarande spörsmål icke övade något inflytande på de förslag, sakkunniga framlagt till befrämjande av de ecklesiastika löneboställenas tillgodogörande på ekonomiskt bästa sätt till fördel för det ändamål, de vore avsedda att tjäna, nämligen att i sin mån lämna församlingarna bidrag till sitt prästerskaps avlöning. Jämväl i sitt samma dag avgivna huvudbetänkande (Statens offentliga utredningar 1923: 12) hava nämnda sakkunniga intagit en negativ hållning till tanken på vidsträcktare möjlighet att stycka och försälja ecklesiastisk jord. Däremot hava de sakkunniga föreslagit ett tillägg uti omförmälda § 62 i boställsordningen av innebörd att uttryckligen möjliggöra upplåtelse under tomträtt av ecklesiastisk jord.

Av förestående redogörelse torde framgå, att — såsom jämväl motionärerna berört — föreliggande spörsmål rörande beredande av vidsträcktare möjligheter för upplåtande av ecklesiastisk jord ännu icke ens varit föremål för en sådan utredning, som är förutsättning för dess lösning och som riksdagen i sin ovan sistberörda skrivelse torde hava avsett. Tvärtom synes den

behandling, som hittills kommit frågan till del, snarare ägnad att undanskjuta en lösning av densamma. Förklaringen härtill torde åtminstone till stor del vara att söka i frågans synnerligen invecklade beskaffenhet. Till belysande härav torde ur kyrkofondskommitténs omförmälda utlåtande vid 1920 års riksdag få anföras följande redogörelse för frågans innebörd:

»När det, såsom motionärerna ifrågasätta, gäller att i vidsträcktare mån än som för närvarande är författningsenligt möjligt stycka och för skapande av mindre, men självständiga jordbruk upplåta den ecklesiastika jorden, är detta en fråga, som icke enbart kan ses ur den sociala synpunkten, att söka skapa en mängd nya självständiga jordbruk, utan som måste skärskådas jämväl med hänsyn till det ändamål, som den ecklesiastika jorden har att fylla, och till de intressen av skilda slag, som på grund härav äro med denna jord förknippade.

I avseende å den ecklesiastika jorden har man att skilja mellan å ena sidan den jord, vars avkastning disponeras för avlöning av de territoriella församlingarnas prästerskap, och å andra sidan lektorernas jordar, klockarnas boställen, biskoparnas boställen och andra på lön anslagna hemman och lägenheter samt kyrkornas jordar. Beträffande den första gruppen, varom här närmast synes vara fråga, innefattar denna olika slag av boställen. En stor del av boställena äro av socknemännen själva anskaffade, ofta redan vid tiden för sockenkyrkornas första byggande, alltså under den tidigare medeltiden, andra äro av enskilda för ändamålet donerade och andra åter och dessa huvudsakligen komministerarnas boställen av kronan anslagna till prästernas avlöning. Boställena uti ifrågasvarande första grupp kunna dessutom skiljas i sådana, där avkastningen av inägojorden direkt ingår till kyrkofonden, och sådana, vilkas avkastning av församlingarna omedelbart disponeras till avlöning av deras prästerskap.

De boställen, vilkas avkastning disponeras för avlöning av de territoriella församlingarnas prästerskap, torde svårligen kunna betraktas såsom jord under allmän disposition i samma mening som kronans egna domäner. De äro upplåtna för ett särskilt ändamål, som på det närmaste berör vederbörande församlings speciella intressen och rättigheter ävensom en hel tjänstemannakårs rätt. I den mån det kan komma i fråga att annorledes än för omförmälda ändamål disponera den ecklesiastika jorden, lärer ock bliva nödigt att uppmärksamma dessa särskilda intressen och rättigheter och den betydelse dessa hava med hänsyn till sättet för egendomens tillkomst.

Beträffande de boställen, vilkas avkastning av församlingarna omedelbart disponeras till avlöning av deras prästerskap, är, så vitt angår nyreglerade pastorat, att erinra *dels* att de enligt 19 § ecklesiastika boställsordningen skola vara genom myndigheternas försorg utarrenderade, *dels ock* att deras avkastning skall tagas i anspråk för prästerskapets avlöning i den ordning, som stadgas i 19 § löneregleringslagen. Enligt detta lagrum skola till bestridande av de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte ersättning och arvode åt s. k. ständig adjunkt, i den mån sådant erfordras, i nedan nämnd ordning användas:

1:o församlingsavgifter till belopp ej överstigande tre öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av hela inkomstbeloppet inom pastoratet;

2:o arrende av de inom pastoratet belägna löneboställen, med vissa undantag;

3:o avgälder av lägenheter, avsöndrade eller upplåtna från vissa boställen, samt ränta å vissa avlöningsmedel;

4:o skogsförsäljningsmedel från de i 2 mom. avsedda boställen, årligen utgående ur kyrkofonden med högst det av Konungen beträffande varje boställes

skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga avkastning;

5:o församlingsavgifter, utöver vad i 1 mom. sägs, till erforderligt belopp.

Enligt 21 § löneregeringslagen äger pastorat, som för bestridande av ifrågavarande avlöningar uttaxerat mer än 6 öre för varje helt eller påbörjat total kronor av hela inkomstbeloppet inom pastoratet, utbekomma ersättning av kyrkofonden för det överskjutande beloppet.

Vad kyrkofonden angår, skola jämlikt 1 § lagen om kyrkofond den 9 december 1910 de prästerskapet i territoriella församlingar anslagna medel, som i denna lag angivas, under benämning kyrkofonden användas för kyrkliga ändamål på sätt i berörda lag bestämmes.

Bland kyrkofondens inkomster anges i 3 § *dels* dit direkt ingående arrende av vissa löneboställen, *dels* medel, som inflyta för försäld skog från prästerskapet anslagna boställen med vissa undantag, *dels ock* överskott, som uppstå i pastorat å årligen inflytande avlöningsmedel, sedan därav tagits i anspråk, vad för året erfordras till gäldande av de för prästerskapet därstädes fastställda löner.

Utom de ersättningar, som enligt 21 § löneregeringslagen utgå från kyrkofonden, till vissa pastorat har kyrkofonden att bestrida en mängd andra utgifter för kyrkliga ändamål, såsom ålderstillägg och skjutsersättningar m. m. till det ordinarie prästerskapet, arvoden m. m. åt det extra ordinarie prästerskapet, prostarvoden, emeritlöner till präster, anslag till främjande av den kyrkliga organisationen samt lönetillskott till prästerskapet i ännu icke nyreglerade pastorat m. m.

Beträffande de ecklesiastika boställsskogarna är i sammanhang med 1910 års ecklesiastika lönelagstiftning genom kungörelse den 9 december 1910 angående grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar stadgat,

att skogs- och hagmark å samtliga åt prästerskapet i territoriella församlingar anslagna löneboställen skola ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning;

att skog å löneboställe skall i första rummet användas till boställets husbehov, därefter för tillgodoseende av tjänstnehavarens behov av ved, och därefter till virke åt pastoratet för uppförande och underhåll av laga hus och hägnader å prästgård samt, om tillgång jämväl därtill finnes, åt församling för kyrkobyggnad;

samt att återstoden skall försälgas och försäljningsmedlen ingå till kyrkofonden, varifrån, på sätt förut nämnts, erforderliga belopp tillhandahållas för församlingarna för prästerskapets avlöning.

Av denna redogörelse framgår, att här ifrågakomna boställen äro insatta som ett viktigt led bland de prästerliga avlöningstillgångarna, i följd varav pastoraten i synnerligen hög grad äro beträffande sin ekonomi beroende av boställena — inberäknat skogstillgångarna — och deras ekonomiska utnyttjande. De äro, såsom av redogörelsen jämväl inhämtas, av väsentlig betydelse även för hela det ecklesiastika avlöningsväsendets uppehållande och den kyrkliga organisationens utveckling.

Vad nu särskilt skogsavkastningen beträffar, är densamma av den största betydelse för hela det prästerliga avlöningsväsendet. Utom det viktiga intresse församlingarna hava att virke finnes att kostnadsfritt tillgå från dessa boställens skogar för byggnad och underhåll av laga hus å löneboställena och prästgårdarna, för kyrkobyggnad och till ved åt boställsarratorerna samt det intresse prästerskapet har att därifrån gratis erhålla bränsle, äro församlingarna för avlöning av prästerskapet i hög grad beroende av den avkomst från dessa

skogar, som inflyter till kyrkofonden, och som därifrån i mån av behov i viss ordning kommer dem till godo.

Vad åter angår inägojorden har dess ursprungliga syfte varit att förse prästerna med bostad och livsuppehälle. Detta syfte har genom den nya lönelagstiftningen i så mån omlagts, att bostad tillhandahålles prästen genom en från bostället avskild prästgård, under det att lönebostället i övrigt utarrenderas och arrendet av församlingen användes till prästens avlöning, varjämte arrendatorn i arrendekontraktet kan förbindas att mot måttlig ersättning tillhandahålla prästen vissa erforderliga livsförnödenheter och tjänstbarheter.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att en mera allmän försäljning av den ecklesiastika egendom, varom här är fråga, komme att medföra konsekvenser av vittgående beskaffenhet, konsekvenser, vilka icke kunna överskådas utan en nog så ingående undersökning. Flerahanda problem framställa sig till begrundande vid en sådan undersökning. Ett par exempel torde belysa detta. I avseende å skogen måste sålunda utredas, huruvida för de olika lotter, vari man tänkt sig boställsjorden kunna styckas, skall från boställets skog avskiljas skog för husbehov, ett förfarande, som ofta torde leda till att den återstående skogen blir otillräcklig för tillgodoseende av prästens rätt till bränsle och församlingens rätt till virke till prästgård och kyrkobyggnad, och som i alla händelser torde minska såväl pastoratets intäkter för prästens avlöning som möjligheten för kyrkofonden att fullgöra sina förbindelser. Vidare torde behöva undersökas, på vilket sätt prästen skall kunna erhålla tillgång till vissa livsförnödenheter och tjänstbarheter, t. ex. genom avskiljande, där så kan ske, åt honom av en småbrukslott. Även uppkommer den viktiga och svåra frågan, huru de medel, som inflyta genom sådan massförsäljning, skola kunna placeras på ett för församlingarna betryggande sätt och med iakttagande av, att tillgångarnas realvärde bibehålles för framtiden.

De svårigheter, som i oroväckande grad visat sig att få löneboställena på fördelaktigt sätt utarrenderade, och som i den ena av motionerna blivit föremål för beaktande, giva redan de förvisso anledning att överväga icke blott vilka ändringar i sättet och villkoren för sådan utarrendering och i förvaltningen av dessa boställen böra genomföras, utan ock huruvida genom försäljning i större utsträckning än hittills skett av vissa av dessa löneboställen bättre avkomst av deras värden och lindrigare förvaltning skulle kunna vinnas. Dessa svårigheter härleda sig huvudsakligen av den arrendatorn enligt boställsordningen påvilande, genom den enorma prisstegringen å byggnadsämnen och arbete betungande byggnadsskyldigheten och på vissa håll även i någon mån på grund av föreskrifter om tillhandahållande till visst pris av livsförnödenheter och tjänstbarheter åt prästerna. Till följd härav hava flera hundra ecklesiastika löneboställen måst utarrenderas under hand på kort tid och utan den av synen föreskrivna byggnadsskyldighet för arrendatorn. Den nedsättning i arrendet, som betingas av att arrendatorn åtar sig nybyggnadsskyldigheten, medför icke sällan behov av uttaxering av ökade församlingsavgifter samt direkt eller indirekt minskning i kyrkofondens inkomster eller ökning av dess utgifter. Ett åsidosättande åter av nybyggnadsbehovet genom befrielse från nybyggnadsskyldigheten likasom en utarrendering på kort tid medför fara för boställenas försämring och utsugning till kanske obotligt men för deras framtida avkomst.

Kyrkofondskommittén, som i detta yttrande icke torde hava att ingå på de av motionärerna väckta frågornas sociala betydelse, har däremot på grund av sitt huvuduppdrag, som avser förslag till en bättre förvaltning av de ecklesiastiska avlöningstillgångarna och således jämväl även jord och skog, velat fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att vid en utredning av detta ämne överväga de spörsmål, som kommittén här ovan berört i den viktiga del de hava inverkan på möjligheten att fullgöra de samhällsuppgifter, som lagstiftningen om den ecklesiastiska jorden avsett att fylla.

Det behov, som motionärerna velat tillgodose med anlitande av ecklesiastisk jord, och den inverkan detta tillgodoseende kan hava på de ändamål, den ecklesiastiska jorden är avsedd att tjäna, synes kommittén emellertid vara spörsmål, som böra göras till föremål för en allsidig utredning.»

En omständighet, som jämsides med frågans i övrigt invecklade beskaffenhet synes utöva en kraftigt tillbakahållande inverkan vid lösningen av densamma, är den hävdvunna uppfattningen, att kyrkans ekonomiska intressen i regel bäst tillvaratagas därigenom att jord, som anslagits till prästerskapet, ej avyttras, all den stund genom jordens behållande för den institution, till vilkens fromma den en gång blivit upplåten, vinsten av en jordvärdesstegring kan komma samma institution till godo. Denna synpunkt finnes bland annat uttryckt i 1910 års riksdags-skrivelse vid överlämnandet av det av riksdagen antagna förslaget till ny ecklesiastisk boställsordning, varuti anföres, att stor varsamhet borde iakttagas, då det gällde att i penningar med deras mera osäkra värde förvandla fast egendom, vars värde vore av mera bestående natur, samt att riksdagen särskilt velat framhålla nödvändigheten av en sådan försiktighet i avseende å skog och till skogsbörd tjänlig mark.

Med hänsyn till det läge, vari denna viktiga fråga efter de s. k. arrende-sakkunniges ovan omförmälda yttrande befinner sig, synes utskottet full anledning förefinnas, att densamma ånyo göres till föremål för ett riksdagens uttalande. Då utskottet alltså går att föreslå förnyad framställning i ämnet till Kungl. Maj:t, har utskottet ingalunda förbisett de svårigheter, som på sätt ovan nämnts föreligga beträffande lösningen av frågan. Enligt utskottets mening kräver emellertid dess stora betydelse från det allmännas synpunkt, att berörda svårigheter övervinnas.

Vad först beträffar statens intresse av att främja upplåtelser av egna hem och självständiga mindre jordbruk, torde i detta sammanhang vara tillräckligt att hänvisa till de talrika initiativ, som i sådant avseende under senare åren framkommit och om vilkas berättigande i stort sett enighet torde råda. Vad i 1920 års omförmälda riksdagsskrivelse härutinnan anförts finner utskottet äga ökad giltighet. Det är härvid ock att beakta, att den ecklesiastiska jordens belägenhet och beskaffenhet i övrigt gör den särdeles lämplig för upplåtelse till egna hem och mindre jordbruk. Den är nämligen i allmänhet väl belägen med avseende å kommunikationer och avsättnings-möjligheter och i regel ur jordbrukssynpunkt av synnerligen god beskaffenhet.

Möjligheterna för egnahemsbyggare att ekonomiskt utnyttja från sådan jord försålda lägenheter och bärga sig på dem torde därför i allmänhet bliva jämförelsevis goda.

Vidare anser sig utskottet böra erinra om vad i samma skrivelse anförts angående de högst otillfredsställande förhållanden, som på grund av stadgandet i 1910 års ecklesiastika boställsordning och 1911 års arrendeförordning uppstått i avseende å ifrågavarande boställens skötsel och det tillstånd i avseende å byggnader och hävd, vari de till stor del befinna sig, missförhållanden, som under de senare åren genom de påbudna korttidsarrendena blivit alltmera skärpta. Även där skötseln är tillfredsställande, föreligger i många fall det missförhållandet, att på grund av den utav synerätten fastställda stora nybyggnadsskyldigheten å bostället, avkastningen av detsamma under lång framtid kommer att tagas i anspråk för amorteringen av byggnadskostnaderna. Även om de ändringar i gällande författningar, som i arrendesakkunningas förenämnda betänkande angående det ecklesiastika arrendeväsendet föreslagits till förhindrande av att dylika olägenheter i framtiden uppstå, skulle bliva genomförda, lärer någon fullständig rättelse beträffande de föreliggande missförhållandena därigenom knappast kunna åstadkommas. I många fall torde otvivelaktigt visa sig förmånligare, att en försäljning av dylika boställen äger rum. Med hänsyn till vad här anförts torde visserligen i första hand böra ifrågakomma upplåtelser från löneboställen, beträffande vilka av ovanberörda orsaker en dylik disposition synes vara den ekonomiskt bästa utvägen. Emellertid bör — såsom ock motionärerna avsett — jämväl annan ecklesiastisk jord kunna tagas i anspråk för tillgodoseende av det ändamål, varom i förevarande motioner är fråga. Beträffande nu ifrågasatta upplåtelser torde i huvudsak kunna läggas till grund liknande principer med dem, som i motsvarande avseenden gälla eller komma att gälla beträffande kronans domäner.

På sätt kyrkofondskommittén framhållit i sitt förut omförmälda utlåtande över motionerna vid 1920 års riksdag och såsom jämväl i motiveringen till sistnämnda års riksdags skrivelse antytts, måste en utredning i ämnet avse, förutom formerna för och omfattningen av ifrågavarande åtgärder jämväl spörsmålet, vilken inverkan desamma komme att hava å de mångskiftande intressen av ekonomisk och annan art, som äro knutna vid denna jord, samt på vad sätt dessa må kunna tillgodoses och erhålla fullt vederlag. I sammanhang härmed uppställer sig frågan, huru genom försäljning inflytande medel böra placeras. Denna placering måste givetvis ske på ett för avkastningen fullt betryggande sätt och med iakttagande av, att tillgångarnas realvärde bibehålles för framtiden. Från denna synpunkt synas vissa skäl tala för att de inflytande medlen efter hand, som tillfälle därtill erbjuder sig, placeras i skogbärande mark — en tanke, som fastän i annat sammanhang även framförts av kyrkofondskommittén. Likaså bör vid utredningen, på sätt i riksdagens omförmälda skrivelse antytts, uppmärksammas de hänsyn, som måste

tagas till församlingarnas eventuella äganderättsanspråk beträffande ifrågasatt boställen, samt därtill att avhändande icke bör äga rum till förfång för ett rationellt utnyttjande av värdefulla skogsmarker, som finnas å många av dessa egendomar.

Av det anförda framgår, att en allsidig och ingående utredning bör föregå såsom underlag för de åtgärder, vilka här ifrågasättas. I likhet med motionärerna anser även utskottet synnerligen angeläget, att förslag i ämnet — vilket förslag även torde erfordra kyrkomötets gillande — snarast möjligt måtte bliva för riksdagen framlagt; och utskottet finner sig fördenskull böra såsom ett önskemål uttala, att den ifrågasatta utredningen måtte bliva med skyndsamt utförd. Det torde emellertid böra framhållas, att den nu begärda utredningen icke bör få utgöra hinder för vidtagande med anledning av arrendesakkunnigas förslag av de förbättringar i sättet för tillgodogörandet och skötseln av dessa egendomar, som anses nödiga och möjliga med det nuvarande dispositionssättet av desamma.

I anslutning till det ovan anförda hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner I: 131 och II: 281 anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt föranstalta om utredning rörande beredandet av större möjligheter för upplåtande av ecklesiastisk jord till smärre jordbruk och egna hem samt för riksdagen framlägga de förslag, som därav kunna föranledas.

Stockholm den 1 april 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 22.

Reservation

av friherre *Hermelin*, som anför:

Enär frågan om beredande av ökad möjlighet för försäljning av ecklesiastisk jord och skog, som disponeras av församlingarna för avlönande av deras prästerskap, kan giva anledning till ett djupt ingripande i grunderna för nu gällande lönereglering för sagda prästerskap och således betinga en vidlyftig och tidsödande utredning angående ny sådan lönereglering, vilken sistnämnda fråga väl icke synes böra på detta sätt nu frammanas, samt enär anledning

torde förefinnas att i överensstämmelse med kyrkofondskommitténs förslag en bättre förvaltning av de ecklesiastika avlöningstillgångarna är att förvänta vare sig genom inrättande av en central kyrkofondsstyrelse eller på annat sätt samt därmedelst ock frågan om ett bättre tillgodoseende av försäljningsmöjligheterna kan tagas i övervägande, hemställas,

att ifrågavarande motioner icke för närvarande måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
